

יג:

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה

עין משפט
נר מצוה

מסורת הש"ס

א) שמיטה פ"ב מ"ג
ב) מנחת ל' (ומ"ג שמיטה
פ"ב מ"ד) (ומ"ג וזמ"ג פ"ג,
ד) ומנחת ל' ע"פ:

הגהות הב"ח

א) הש"ס ד"ה
אשמיטתיה ט"ו דכתבתי
ויהיה לא פלגי רובל
מודים דלא אלקין:

לעני רש"י

מיליין (פ"ל) ד' ד' ד' ד'
מק"י (מ"ק) פ"ג
אמוליי (מ"ש) פ"ג
שמיטה:

רבינו הגנאל

הכל לפי שזמן התקנה
כיון שהשמיטה לא כל
התעוררת באחת אמר
רבנן חייבם כמעשר
בשעת השמיטה אם
שנה שניה (שנייה) אם
שלישית שלישית לפי
דעות הוא כוון הקליטה
באלו יאקשי עליה
אביו דעבור גורנו בחסו
כלומר יעקבם הפיגין
כלם כאחד נדרשו אותם
רעשה הכל נתיך אחד,
רעיהם שזו הענינה הביאה
שליש קרם זו הענינה,
ויצא עשוריהו בחסו,
שנמצא מעשר יין החדש
(שבו על החדש שבו, וכן
הישן שבו על הישן שבו,
כ"ו יום) כי כפר שאמר
כסיהם ר' שמעון שזורי
בענין פול המצרי שזוער
לזרע, ופי' ר' שמעון
שזורי לא פול המצרי דזעי
לזרע מתעשר לשעבר,
דזעי לירק מתעשר להבא,
דזעי לזרע הוא חי מפי
שנה שעברה, דזעי לאכלו
כירק הוא חי מפי שנה
הבאה, ודקרי רבא ר'
שמעון שזורי קא אמר,
כ"ו יום, ואמרין משמי
דשמואל הילכתא כ"ו
שמעון שזורי, ואחיקפו
עליה אצ"י, והא אבר
שמואל לכל אין בילה
חזין מין ושמון, מכלל
השפירות אין להם בילה,
ואמרין אישמיטתיהו,
כלומר נעלמה סמנו,
הא דאמר שמואל הכל
הולך אחר גמר פרי,
פרי, ולפיכך אמר צבור
נינו בחסו כי באותה
העת נגמר תפריין ולא
אמר שמואל הלכה כ"ו
שמעון שזורי משום
דקפדון יש בילה, והא
לית ליה לשמואל בילה
בפירות, אלא משום
שהולך אחר גמר פרי.

לגופיה. משוזה על מה נאכל בשנה השביעית: האורז והדוקן כו'.
מיני קטניות הן דוחן מיליוני: פרגין. מקו' נלע"ו: ומעשרין לשעבר.
במעשרות שנה שעברה אם שנה מעשר שני ואם שלישית מעשר עני:
ומסרין בשביעית. אם השירשו ערב שביעית לפני ר"ה: ומעשרים

לשנה הבאה. בשנת לקיטתן אם משאר
שני שנות היא שלש שביעית: כמר
מנע. לקמן דף טו: תנא לה בפירקין
אילן שנתנו פירותיו קודם ט"ו בשבט
שהוא ר"ה לאלול מתעשר לשנה
שעברה: ירק כפר לקיטה. כדאמרן
לעיל ד' ג' (י). ליקט ירק ערב ר"ה כו':
הני קטניות כמאן שיניהו שהלכו בהן
אחר השרשה: מסוך ששויין פרכין
פרכין. מסוך שגורגן עשוי מעט מעט
שלין נלקטין לאחד אלף היום לוקטין
ומפרכין מעט ולמחר מעט ונמלאו
חדש וישן מעורבין יחד הפרכין לפני
ר"ה עשן הפרכין לאחר ר"ה אם
הולכין בהן אחר לקיטה כשאר ירק
כשיהא מפריש מעשרותיו ה"ל מעשר
מן החדש על הישן ומן הישן על החדש
אולי זהו נמר השרשה שבשנה אחת
משרשת כל השדה שהרי נבט האיל
וזרעין אותן ומעשר פירות האילן
וקטניות וירק מדרכין הן ויכולת ביד
ההכמים לקבוע זמן לפי דעתם לכל
אחד ואחד: פרכין פרכין. לשון זה
נופל בקטניות כדאמרין במסכת בילה
דף יב: מולין מלילות ומפרכין
קטניות כ"ט: וילבור גורנו לפסוק.
ומה נבך אם ישן וחדש מעורבין ילבור
את כל הגורן לזכותו כלומר באמצעותו
שיהא הכל נכלל יחד יפה ונמלא
כשימרוס ויעשר ישה את החדש כמעשר
לפי מה שיש חדש בגורן ומן הישן לפי
מה שיש יין: מי לא פניא. דקמתינן
אכילה לומר יפה נכלל ונמלא מורס מן
החדש לפי מה שיש חדש ומן הישן לפי
מה שיש יין: פול המצרי. מין קטנית
פאולוי דרזקן לזרען לירק ולזרע

הזרע לירק מתעשר אחר לקיטה והזרע לאכלו את דזעי מורס קטניות
עליו ומתעשר אחר השרשה וזה שזרעו לזרע והשרשו מקלמו לפני ר"ה
ומקלמו לאחר ר"ה: אין סורמין מורס. שמכירין זו שזרעיהו באחרונה
על המרע בראשונה ולא מן הראשון על האחרון: כילד הוא עושה.
טורח לתת זה עצמנו וזה עצמנו: לזכר גורנו לפסוק. יכלול אותו
יפה לאחר שנתן מן הראשון ביות זו ומן השני ביות זו יחזור וילבטרו
לאמצע הגורן שיהא כולו לאחד ונמלא תורס מן החדש שבו כו':
יש בילה. יש לשמוך על הבילה לומר שיש משנייה בתוך המעשר
לפי החשבון: אין בילה. אין סומכין על כך שיש לומר לא נכלל
יפה ורובו של מעשר מן החדש או רובו מן הישן: סוף מין ושמון.
המערב יין חדש עם הישן או שמן חדש עם הישן מורס ומעשר
ממנו ויש כמעשר שניהם כפי החשבון שדבר זה נכלל יפה הכל
יבש אין סומכין בו על הבילה: אשמיטתיהו לר' זירא הא דאמר
שמואל הכל הולך אחר גמר פרי וסו אמרינן ואי אשמיטתיהו הכל הולך
אחר גמר פרי הוה אמינא אפילו סבואה ויהיה נמי קמ"ל הלכה
כ"ו שמעון שזורי כמאי דפליגי. דכתבנאה ויהיה לא פלגי (א) ולא
אוליין זהו אחר גמר פרי אבל במיני קטניות פליגי דר' שמעון
אזיל נמר השרשה ורבנן לא אזיל למדנו דאשכח שמואל תנא דלא
אזיל נמר השרשה בקטניות אלא אחר גמר פרי ועליה סמין לפלוגי
עליה דר' שמעון שזורי ועליה דהא מתמתין דמינין לעיל האורז
והדוקן והפרגין והשומשומין שהשרשו כו' ואני לא ידעתי מאן הוא
ההוא תנא: אשמיטתיהו לר' זירא הא דאמר שמואל הכל הולך
אחר גמר פרי. ואף הקטניות לא הלכו בהן אחר השרשה
וכי אמר שמואל הלכה כ"ו שמעון שזורי לא מטעמיה קאמר
דאילו רבי שמעון שזורי טעמיה משום בילה וטעמא דשמואל
הוה

אל תקרי רש"ש אלא רש"ש. כלומר עשימה כשהוא שלש בשלה
ומימה דהדרא קושא לדוכמיה דקאמר לעיל ודלמא לא עיל
כלל וקאמר רתמא משמיט ומייל עד חג הסוכות ו"ל דהאי תנא לית
ליה דרשה לעיל: ברתוך שעשוין פרכין. מסוך שגורגן מעט מעט

אל תקרי שלש אלא שליש והא מיביעי
ליה לגופיה כתיב קרא אהרינא ויורעתם את
השנה השמינית ואכלתם מן התבואה ישן
עד השנה התשיעית תנן התם א"ה האורז
והדוחן והפרגין והשומשומין שהשרישו לפני
ר"ה מתעשרין לשעבר ומותרין בשביעית
ואם לאו אמרוין בשביעית ומתעשרין לשנה
הבאה אמר רבה אמור רבנן יאילן בתר הנמיה
יבואה ויהיה בתר שליש יירק בתר לקיטה
הני כמאן שזיניהו רבנן הדר אמר רבה מתוך
שעשוין פרכין פרכין אולי רבנן בתר השרשה
א"ל אבי ויצבור גורנו לתוכו ונמצא תורם
מן החדש שבו על החדש שבו מן הישן
שבו על הישן שבו מי לא תניא ירבי יוסי בן
כיפר אמר משום ר"ש שזורי הפול המצרי
שזרעו לזרע מוקצתו השריש לפני ר"ה ומוקצתו
השריש לאחר ר"ה אין תורמין ומעשרין מזה
על זה לפי שאין תורמין ומעשרין לא מן
החדש על הישן ולא מן הישן על החדש כיצד
הוא עושה צובר גורנו לתוכו ונמצא תורם
ובועשר מן החדש שבו על החדש שבו ומן
הישן שבו על הישן שבו א"ל ר"ש שזורי
קאמרת ר"ש שזורי סבר יושי בילה ורבנן
סברי אין בילה א"ר יצחק בר נחמני אמר
שמואל הילכה כרבי יוסי בן כיפר שאמר
משום ר"ש שזורי מתקף לה רבי זירא ומו
אמר שמואל הכי והאמר שמואל לכל אין
בילה חזין מין ושמון ואשמיטתיהו הא
דאמר שמואל הכל הולך אחר גמר פרי
וצריכא

אל תקרי שלש אלא
לשליש. פ"י, אני מצוה
הכרזה בשנה השנייה
שאפילו התבואה שזרע
שליש מליאתה כשאר
השנים, עשירי היא
תוספת מן השנה השנייה
ואינה מתעברת בשביעית.
וקראה הכותב תבואה.
תנן התם בשביעית
פרק ב' האורז והדוחן
והפרגין והשומשומין
שהשרישו קודם ראש
השנה ששורשם לשעבר
כול. פירוש (ברירליס)
בירושלמי אמר רב הונא
שא אישקר לעמוד על
אילו, מתי יבאר שליש.
לפיכך אמר ר' הורשיוס
כמו פרי אמר רבה אמר
רבנן אילן בתר הנמיה,
דזעי רבנן אילן שנתנו
פירותיו קודם חמשה עשר
בשבט מתעשר כמאן, לא
שכורה. תבואה ויהיה
בתר שליש כדאמרין.
ירק בתר לקיטה, נמי
כדאמרין. דזעי דמינין כדו
בתר השרשה כמאן, לא
אילן ולא כמבואר ולא
כירק, הדר אמר רבה מתוך
שעשוין א"ל פרגין פרכין,
פירוש משארי משארי,
ומשיארו זו תבואה
ומביאה שליש העניין
זו לא (ולי תתלמא).

ע א מ"י פ"ד מ"ג
משום הלכה זו וז"ל
מ"ל מ"י הל' מ סמ
שלין קלי וליחן רפח:
ע א ב מ"י פ"ג מלכות
בטריס הלכה א סמ
שלין קלי וקלי טו"ש י"ד
פ"י ל"ד ט"ף ב:
ע ב ג מ"י פ"ד מ"ג
תבואה הל' י' ופ"ג
מ"ל משעב הלכה א סמ
שלין קלי קלה:
ע ד מ"י פ"ה מ"ל
תבואה הל' א וז"ל
מ"ה מ"ש הל' ב וז"ל:
פ"ד מ"י שמיטה הל' י'
סמ עין קלה וטו"ש:
י"ד טמן של ט"ף ק"ו:
ע ד ה מ"י פ"ה מ"ה
מ"ש הל' ט:

תורה אור השלם

ו. וירשתם את השנה
השמינית ואכלתם מן
התבואה ישן עד חמשה עשר
התשיעית יתן עד בוא
תבואתה האכלו וישן.
וקרא כה כב

מוסף רש"י

פול המצרי. מין קטנית
ותמו פלוגיא. שזרעו
לזרע. דלם ורש לירק
הוא איל מעשר דקיה
בתר לקיטה, אלף מ"י
קטנית נמר השרשה אולי
ומחוס (כ' צבור גורנו
לזרע. ולזמן מתקרי יס
יתרס. ונמצא תורם.
תשן שמין המורס.
מקול את החדש השאר
ישן שמעון שזורי את
השן השאר וטעמא.

רבינו הגנאל

אל תקרי שלש אלא
לשליש. פ"י, אני מצוה
הכרזה בשנה השנייה
שאפילו התבואה שזרע
שליש מליאתה כשאר
השנים, עשירי היא
תוספת מן השנה השנייה
ואינה מתעברת בשביעית.
וקראה הכותב תבואה.
תנן התם בשביעית
פרק ב' האורז והדוחן
והפרגין והשומשומין
שהשרישו קודם ראש
השנה ששורשם לשעבר
כול. פירוש (ברירליס)
בירושלמי אמר רב הונא
שא אישקר לעמוד על
אילו, מתי יבאר שליש.
לפיכך אמר ר' הורשיוס
כמו פרי אמר רבה אמר
רבנן אילן בתר הנמיה,
דזעי רבנן אילן שנתנו
פירותיו קודם חמשה עשר
בשבט מתעשר כמאן, לא
שכורה. תבואה ויהיה
בתר שליש כדאמרין.
ירק בתר לקיטה, נמי
כדאמרין. דזעי דמינין כדו
בתר השרשה כמאן, לא
אילן ולא כמבואר ולא
כירק, הדר אמר רבה מתוך
שעשוין א"ל פרגין פרכין,
פירוש משארי משארי,
ומשיארו זו תבואה
ומביאה שליש העניין
זו לא (ולי תתלמא).